

Αξιολόγηση του Προγράμματος Στήριξης Δημοτικών Σχολείων με μεγάλο αριθμό/ποσοστό παιδιών με αυξημένες πιθανότητες για λειτουργικό αναλφαβητισμό

1. Ταυτότητα της έρευνας

Κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017, η Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης (Δ.Δ.Ε.) σχεδίασε και υλοποίησε δράση για τη στήριξη 33 δημοτικών σχολείων με μεγάλο αριθμό/ποσοστό παιδιών με αυξημένες πιθανότητες για λειτουργικό αναλφαβητισμό. Σκοπός της παρούσας αξιολόγησης ήταν να εξετάσει τη διαδικασία εφαρμογής της παρεμβατικής δράσης των συγκεκριμένων δημοτικών σχολείων, τα οποία επιλέγησαν με κριτήριο τον μεγάλο αριθμό/ποσοστό παιδιών με αυξημένες πιθανότητες για λειτουργικό αναλφαβητισμό. Η περιγραφική έρευνα επικεντρώθηκε σε δύο βασικούς άξονες: (α) τη διερεύνηση των απόψεων των εμπλεκόμενων φορέων (εκπαιδευτικών στήριξης, διευθυντών, παιδιών, γονέων) για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος στήριξης στη μαθησιακή και κοινωνικο-συναισθηματική επίδοση των παιδιών και (β) την αξιολόγηση της λειτουργικότητας και της επάρκειας των διαδικασιών του προγράμματος, όπως αυτές περιγράφηκαν στην εγκύκλιο προς τα επιλεγθέντα σχολεία (ημερ. 2 Σεπτεμβρίου 2016, αρ. φακ. 7.4.01.51).

2. Μεθοδολογία

Για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων κατασκευάστηκαν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια, τα οποία απευθύνονταν σε 33 διευθυντές και 75 εκπαιδευτικούς στήριξης των σχολείων, καθώς και έντυπα ερωτηματολόγια, τα οποία χορηγήθηκαν σε 633 γονείς, των οποίων τα παιδιά Δ' ως Στ' τάξης συμμετείχαν στο πρόγραμμα στήριξης. Το ποσοστό ανταπόκρισης των συμμετεχόντων στα ερωτηματολόγια ήταν 81,8% για τους διευθυντές, 88% για τους εκπαιδευτικούς στήριξης και 78,1% για τους γονείς/κηδεμόνες. Επίσης, επιλέγησαν τυχαία τέσσερα σχολεία στις τέσσερις επαρχίες (Λευκωσίας, Λεμεσού, Πάφου, Λάρνακας/Αμμοχώστου) για τη διεξαγωγή οκτώ ατομικών συνεντεύξεων με εκπαιδευτικούς στήριξης. Σε δύο από τα τέσσερα σχολεία διενεργήθηκαν τέσσερις ομαδικές εστιασμένες συνεντεύξεις με 16 παιδιά Δ' ως Στ' τάξης.

3. Αποτελέσματα

Σε σχέση με την αποτελεσματικότητα, οι απόψεις των διευθυντών, εκπαιδευτικών στήριξης και γονέων/κηδεμόνων, εκφράζουν κατά μέσο όρο θετική στάση σχετικά με τις επιδράσεις του προγράμματος στη βελτίωση της επίδοσης των παιδιών, στην αύξηση κινήτρων μάθησης, στη βελτίωση της αυτοπεποίθησης, στην αύξηση της συμμετοχής τους στο μάθημα καθώς και στην αύξηση του ενδιαφέροντός τους για το μάθημα της ενισχυτικής διδασκαλίας. Η ομάδα που παρουσιάζει θετικότερες απόψεις για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος είναι οι διευθυντές. Συγκεκριμένα, ποσοστό 57,6% των εκπαιδευτικών στήριξης και 81,4% των διευθυντών συμφωνούν -πολύ ως πάρα πολύ- για τη βελτίωση των μαθησιακών αδυναμιών των παιδιών. Επίσης, οι μισοί περίπου γονείς (56,7%) συμφώνησαν πολύ ως πάρα πολύ πως η επίδοση του παιδιού τους βελτιώθηκε μέσα από τη συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Τα ποσοστά συμφωνίας των συμμετεχόντων, που αφορούσαν σε δηλώσεις για τον κοινωνικο-συναισθηματικό τομέα με έμφαση στην αυτοπεποίθηση, ήταν ψηλότερα σε σχέση με τα ποσοστά συμφωνίας σε δηλώσεις για τη βελτίωση μαθησιακών αδυναμιών. Συγκεκριμένα, 78,8% των εκπαιδευτικών στήριξης και 85,1% των διευθυντών συμφώνησαν πολύ ως πάρα πολύ για τη βελτίωση της αυτοπεποίθησης των παιδιών. Ωστόσο, μόνο οι μισοί γονείς (56,7%) συμφώνησαν πολύ ως πάρα πολύ για τη βελτίωση της αυτοπεποίθησης των παιδιών τους μέσα από το πρόγραμμα στήριξης. Τέλος, τα παιδιά στις συνεντεύξεις ανέφεραν ενδεικτικά ότι η διδασκαλία στη μικρή ομάδα βοήθησε τόσο τη συμμετοχή τους, όσο και τη συγκέντρωσή τους. Λόγω απουσίας πειραματικού ελέγχου, τα συγκεκριμένα ευρήματα που αφορούν σε αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος χρειάζεται να ερμηνευθούν με ιδιαίτερη προσοχή.

Αναφορικά με τις διαδικασίες εφαρμογής του προγράμματος, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε πως σε γενικές γραμμές η οργάνωση και η έναρξη του προγράμματος με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που πήραν μέσω της εγκυκλίου από τη Δ.Δ.Ε. ήταν ομαλή. Συγκεκριμένα, η επιλογή των εκπαιδευτικών ήταν σχετικά εύκολη, ενώ η ενημέρωση των γονέων για συμμετοχή του παιδιού τους στο πρόγραμμα, σύμφωνα με τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών, έγινε κυρίως μέσω

τηλεφωνικής επικοινωνίας. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών στήριξης (69,7%) και των διευθυντών (74,1%) δήλωσε πως ο καταρτισμός του ωρολόγιου προγράμματος ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν εύκολος, αλλά στις συνεντεύξεις τους, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές εντόπισαν κάποιες δυσκολίες. Περισσότερο από το 90% των εκπαιδευτικών και των διευθυντών δήλωσε πως ο σχηματισμός των ομάδων παιδιών ήταν ομαλός, αλλά και πάλι στις συνεντεύξεις τους, οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά επισήμαναν ότι τα κριτήρια που ακολουθήθηκαν δημιούργησαν δυσκολίες. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (86,4%) και των διευθυντών (81,5%) ανέφερε πως η εξασφάλιση χώρου διεξαγωγής του προγράμματος ήταν σχετικά εύκολη και πως η διεξαγωγή της ενισχυτικής διδασκαλίας γινόταν σε σταθερό χώρο (75,8% των εκπαιδευτικών, 81,5% των διευθυντών). Τέλος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (83,3%) απάντησαν ότι η συμπλήρωση του Εντύπου 2 για την ολοκλήρωση της ενίσχυσης στα παιδιά ήταν χρήσιμη.

Ως προς το περιεχόμενο της ενισχυτικής διδασκαλίας, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (ποσοστό 87,9%) διδάσκουν ύλη μικρότερων τάξεων, προσαρμόζουν την ύλη της τάξης στις ανάγκες των παιδιών (ποσοστό 89,4%). Το περιεχόμενο της ενισχυτικής διδασκαλίας στηρίζεται κυρίως στις δικές τους επιλογές (ποσοστό 92,4%), ενώ κατά τη διάρκεια της ενισχυτικής διδασκαλίας δεν βοηθούν τα παιδιά να ολοκληρώσουν εργασίες της τάξης (ποσοστό 84,8%). Η απουσία διδακτικού υλικού, ωστόσο, φαίνεται να δημιουργήσε δυσκολία στους εκπαιδευτικούς. Τα ίδια τα παιδιά που συμμετείχαν στις μικρές ομάδες δήλωσαν πως το συγκεκριμένο διδακτικό πλαίσιο τους άρεσε γιατί τύγγαναν ενθάρρυνσης από τους εκπαιδευτικούς. Ως προς την αξιολόγηση των μαθητών, όλοι σχεδόν οι εκπαιδευτικοί (ποσοστό 98,5%) χρησιμοποίησαν δικό τους υλικό και πληροφορίες από τους εκπαιδευτικούς των τάξεων (ποσοστό 93,9%) πριν την έναρξη του προγράμματος, αναφορικά με την ανίχνευση του μαθησιακού επιπέδου των παιδιών. Επίσης, δημιούργησαν τις δικές τους αρχικές αξιολογήσεις για καταρτισμό του βασικού μαθησιακού επιπέδου των παιδιών. Σχετικά με την εξατομικευμένη έκθεση που ετοίμασε το Κ.Ε.Ε.Α. για κάθε μαθητή της Δ' τάξης, οι μισοί περίπου

δήλωσαν ότι η εξατομικευμένη έκθεση ήταν χρήσιμη (57,6%) και κατανοητή (57,6%) για την αρχική αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών κάθε παιδιού, ενώ ποσοστό 36,4% των εκπαιδευτικών δεν γνώριζαν για τη συγκεκριμένη εξατομικευμένη έκθεση. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (ποσοστό 89,4%) δήλωσαν ότι αξιολογούν σε τακτή βάση την επίδοση των παιδιών και ετοιμάζουν ατομικό φάκελο προόδου για κάθε παιδί που συμμετέχει στο πρόγραμμα (ποσοστό 97,0%). Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (ποσοστό 90,9%) θεωρεί ότι η τήρηση ατομικού φακέλου για κάθε παιδί είναι χρήσιμη, εντούτοις οι απόψεις τους δίστανται σχετικά με το αν η τήρηση του ατομικού φακέλου για κάθε παιδί είναι εύκολη (μόλις 56,1% απάντησε θετικά, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό 43,9% απάντησε αρνητικά). Σχεδόν όλοι οι διευθυντές δήλωσαν ότι ετοιμάστηκε ατομικός φάκελος για κάθε παιδί, στον οποίο είχαν πρόσβαση τόσο οι ίδιοι, όσο και οι εκπαιδευτικοί στήριξης.

Συνοπτικά, για τον καταρτισμό σχεδίου δράσης επαγγελματικής μάθησης με έμφαση στον αλφαριθμητισμό, 31,8% των εκπαιδευτικών και 55,6% των διευθυντών απάντησαν θετικά. Η πλειοψηφία αυτών των ατόμων (61,9% των εκπαιδευτικών, 66,7% των διευθυντών) ανέφερε, ωστόσο, πως το σχέδιο δράσης δεν αξιολογήθηκε. Οι συμμετέχοντες, στην πλειοψηφία τους, έλαβαν μέρος σε επιμορφωτικές δράσεις εντός και εκτός σχολικής μονάδας. Σύμφωνα με το 48,5% των εκπαιδευτικών και το 59,3% των διευθυντών οργανώθηκαν ενδοσχολικές επιμορφώσεις. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (69,7%) έλαβαν μέρος στις δύο κεντρικές επιμορφώσεις, που διοργανώθηκαν από τη Δ.Δ.Ε. και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στα Ελληνικά και στα Μαθηματικά., τις οποίες έκριναν ως χρήσιμες και επαρκείς. Αρκετοί εκπαιδευτικοί έλαβαν στήριξη από τους συμβούλους (ποσοστό 56,1% των εκπαιδευτικών και 66,7% των διευθυντών συμφώνησε με την αντίστοιχη δήλωση για τα Ελληνικά, και 37,9% των εκπαιδευτικών και 59,3% των διευθυντών για τα Μαθηματικά). Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί (ποσοστό 90,9%) δήλωσαν ότι ο διευθυντής του σχολείου είχε εμπλοκή στην εφαρμογή του προγράμματος και 96,3% των διευθυντών ανέφεραν ότι παρακολούθησαν την πρόοδο έστω και μιας ομάδας παιδιών. Ποσοστό 36,4% των εκπαιδευτικών και 63% των διευθυντών επιβεβαίωσε την εμπλοκή των επιθεωρητών στην εφαρμογή του προγράμματος. Οι μισοί περίπου εκπαιδευτικοί στήριξης (54,5%) δήλωσαν πως συνεργάστηκαν με τον ειδικό εκπαιδευτικό για

θέματα όπως η αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών, η παροχή διδακτικού υλικού και οι διδακτικές στρατηγικές. Η συντριπτική πλειοψηφία (92,4%) των εκπαιδευτικών αυτών δήλωσαν, επίσης, ότι συνεργάστηκαν με τον εκπαιδευτικό της τάξης, ενώ οι συνεντεύξεις ανέδειξαν κάποιες δυσκολίες στη συνεργασία.

Σε σχέση με τη συνεργασία με τους γονείς, σύμφωνα με την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (ποσοστό 59,1%) και των διευθυντών (59,3%), οι γονείς των παιδιών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα δεν ενεπλάκησαν στο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Η συνεργασία με τους γονείς επικεντρώθηκε κυρίως στην εξασφάλιση της συγκατάθεσης των γονέων για συμμετοχή του παιδιού τους στο πρόγραμμα στήριξης. Ωστόσο, η πλειοψηφία των γονέων (ποσοστό 58,7%) δήλωσε ότι ενημερώθηκε ικανοποιητικά από το σχολείο. Ποσοστό 33,8% των γονέων δήλωσε ότι πηγαίνουν τακτικά στο σχολείο για να μάθουν για την πρόοδο του παιδιού τους, ενώ η συνεργασία και επικοινωνία με τους γονείς φάνηκε να επηρεάζεται και από το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο των οικογενειών.

Οι δυσκολίες που επισημάνθηκαν από τους εμπλεκόμενους (εκπαιδευτικούς, διευθυντές), αφορούσαν πρωτίστως στα εργαλεία αξιολόγησης για καθορισμό του αρχικού μαθησιακού επιπέδου και της προόδου των παιδιών, στα κριτήρια ομαδοποίησης των παιδιών, στην πρόσβαση σε στοχευμένο διδακτικό υλικό και στη συνεχή στήριξη, καθοδήγηση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Οι γονείς, με τη σειρά τους, επισήμαναν την ανάγκη για στενότερη επικοινωνία με το σχολείο.

5. Ερευνητική Ομάδα

Δρ Λευκή Κουρέα, kourea.l@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, lambrianou-afantiti.th@cyearn.pi.ac.cy